

Criticul S. Damian, plecat de mult timp în Germania, autor a numeroase cărți, ne oferă, acum, prin intermediul Editurii Hasefer, un volum de eseuri: *Păr de aur și păr de cenușă*. Autorul mărturisește că titlul i-a fost inspirat de *Todesfluge* a lui Paul Celan, unul dintre marii poeți ai veacului XX.

Cartea este structurată pe nouă capitole. Să vedem legătura dintre ele. Primul capitol, „Căderea”, pornește de la mitul lui Icar și sunt luați drept exemple: Nietzsche, Oscar Wilde, Kafka, Babel, Pasternak, Vasili Grossman. Urmează Cioran și Eliade. Avem o obiecție: cei doi nu trebuie analizați „în grup”. Spre deosebire de Cioran, Eliade nu s-a dezis și chiar a păstrat legături cu extremiști din exil. De asemenea, operele celor doi se află în sfere diferite. Autorul se mai ocupă de Céline, Ezra Pound, Knut Hamsun, „prinși” în mrejele simpatiilor pronaziste, apoi de Pablo Neruda, admirator al lui Stalin (gest ne semnificativ, comparându-l cu „stângismul” din Franța), de Marquez, ca admirator al lui Castro. Mai sunt amintiți Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, cu scaderile lor, ca și sovieticii Leonov, Fedin, Fadeev. Subtitlul capitolului, „Între datorie și libertate”, este, credem, discutabil: nici unul dintre cei amintiți mai sus nu aveau o „datorie”, ei doreau să se înalțe, nu erau obligați de o datorie morală. Următorul capitol, „Kafka - pasager în trenul subteran”, cel mai extins, un adevărat studiu de caz, trebuie discutat separat, poate cu altă ocazie. Nu ne vom opri aici nici la capitolul „Thomas Mann”, relațiile sale cu Koestler, alți scriitori, cu familia (capitolul „Canetti și Musil” avându-l ca referință tot pe Th. Mann). Interesant, incitant este capitolul „Heidegger - punere sub carantină”. Este un caz complex, o cădere și o revenire într-o singură viață: visul filosofului de a-l influența pe Führer, deziluzia, întâlnirea cu Celan ș.a. Este un subiect inepuizabil, Heidegger fiind cel mai influent filosof al secolului în care a trăit. Din păcate, capitolul „Paul Celan” este prea restrâns, rezumativ, mai atractiv fiind capitolul „Eisenstein - un lunatic printre mușci”. O observație: Eisenstein nu s-a născut într-o familie evreiască, mama sa nu era evreică, iar filmele regizorului au avut un puternic filon rusesc. Dar analiza operei sale este, evident, obiectivă și oportună.

BORIS MARIAN

Sami Damian sub „semnul” lui Paul Celan

Arin Celaru este la a doua sa carte (prima - *Îngerul și Talmudul* - publicată la Editura Kriterion, iar cea de-a doua la Editura Hasefer) și ni se pare că scrisul său se cristalizează pe parcurs, devine mai consistent, mai interesant. Profesia de inginer îl ajută să-și ordoneze ideile, care sunt originale și nu lipsite de teme. Cabala este una din formele cele mai structurate ale „teologicelelor” din toate timpurile. Dar Arin Celaru este și prozator, astfel că oferta sa capătă atractivitate prin nota personală, remarcabilă în text. *Prin meandrele Cabalei* este cartea la care ne referim aici. Vom începe cu sfârșitul. „Aroma pâinii coapte” este parabola cu care se încheie volumul, iar opinia autorului este că „mistica și lirica, adesea fermecătoare, ale Zoharului sunt o alternativă la tendința lui Maimonide de a explica Tora în termenii exacti și logici ai filosofiei”.

Dacă prima secvență din carte este un „exercițiu” de studiu al alfabetului și etimologiei ebraice, „Cabala, Picasso și Brâncuși” dă măsura curajului de a aborda teme complexe, ale relației inspirație - concept artistic, în care Arin Celaru are ceva de spus. Urmează un „poem în proză” (aproximativ „poem”), „Avinu Malkeinu”, fiind pomenită și Barbra Streissand. Una din „pildele” cele mai consistente este „Rabinul, medicul și poetul” care îi are ca „protagoniști” pe Hilel, Freud, Itic Manger, cu traduceri de Nina Cassian, Israil Bercovici și... Arin Celaru (pe urmele tatălui său, Anton Celaru). Ne place o frază precum: „Nu știu alții cum sunt, dar eu, de câte ori mă întorc la Tora, găsesc ceva nou”. Puțini tineri și

Inginerul și Cabala

relativ tineri evrei ar spune ceva de genul acestei, credem, sincere mărturisiri.

Erudiția autorului, care nu este nicidecum un teolog, ci doar un „mare amator” (de la „a iubi”), impresionează. Laudă celor ce i-au pus în mână, prima oară, o

carte. Desigur, Cabala este mai puțin cercetată, în acest volum. Există mii de tratate despre Cabala, scopul urmărit de autor este, desigur, să-i urmărim pașii pe un tărâm care pentru mulți este puțin cunoscut. Câți dintre cititori știu câte ceva despre Cabala? Unii nu știu nici ce este ea, ca definire. „Hohma și bina” este ca o invitație la „înțelepciune, înțelegere”. Din carte nu lipsesc Zenon, Spinoza, referiri la Talmud, la marele scriitor Isaac Bashevis Singer, tradus magistral în română de Anton Celaru. Interesante sunt povestirile din folclorul idiș, ca și asociațiile propuse de autor: demascarea unui vizitator-foț, cruzimea unui căruțaș, pilda cu Hilel care a

ascultat de pe acoperiș lectura din Tora, salvarea unei comunități prin inteligența unui rabin în fața inchiștorului, portăreii „filozofi” ș.a. Apar și Woody Allen, cu umorul său evreiesc, marele Will, Șalom Alehem, Steinberg. „O stație după Bariera Vergului” ne amintește de proza Adrianei Bittel. Anecdotele evreiești (despre trufie, modestie, despre Helem), istoria lui Cristofor Columb ne duc în lumi diverse. Dar unde este Cabala? Bănuim că ea cuprinde tot ce este legat de înțelepciune.

Arin Celaru a scris o carte încântătoare. El este un scriitor care se poate lua în serios. Îi urăm succes cu alte și alte cărți viitoare. (B.M.M.)

Neoclasicism în contemporaneitate

După două cărți de proză scurtă, „Întinde mâna zilei care vine” și „Al cincilea anotimp”, scriitoarea israeliană de limbă română *Madeleine Davidsohn* încearcă și reușește să realizeze o proză „de lung metraj”, densă, plină de viață. Este vorba de un roman despre Israelul de azi, „Femeile nopții”, prefațat de *Aura Christi*, cu o copertă după un tablou de *Liana Saxone Horodi*. Cartea, editată de Fundația Culturală „Libra”

(București, 2006), a fost lansată în 5 octombrie a.c., la Muzeul Literaturii Române. O succintă retrospectivă a creației autoarei, care vine spre proză dinspre poezie, (directoarea sus-amintitei Fundații, *Daniela Tomescu*), o confesiune despre arta romanului, lirismul de bună calitate, simțul măsurii (*Aura Christi*), calde aprecieri ale unor colegi de la Centrul Cultural din Haifa, participanți la lansare (*Francisca Stoleru* și *Ivan Lungu*), i-au pus în lumină valoarea în peisajul literar și social actual. Fundalul literar a fost desenat de *Aura Christi*: contrastul între kitsch-ul cultural agresiv și neoclasicismul autoarei, care îndrăznește, cu succes, să abordeze, la scară modernă, relația

„Un roman israelian în limba română”

viață-moarte așa cum a gândit-o Tolstoi, în „Moartea lui Ivan Ilici”: moartea - prilej de introspecție de sine și de mai bună cunoaștere a celorlalți. Fundalul social a avut ca punct de plecare procesul recuperării literaturii române din afara granițelor la cultura română, evidențiat de *Francisca Stoleru* și *Ivan Lungu*. Dar a căpătat pregnanță prin cuvântul de mulțumire al autoarei, care a vorbit despre „romanul israelian în limba română” pe care a dorit să-l scrie: amalgamul de concepții de viață (*vatikim*-i, *olim* adulți, formați intelectual în țările de

proveniență, *sabri*, adolescenți brusc maturizați de anii de armată, confruntarea cvasicotidiană cu atentatele teroriste antiisraeliene ș.a.). Un numeros public - între care lideri ai F.C.E.R. (secretar general ing. *Albert Kupferberg*, consilier al președintelui, av. *Iulian Sorin*) - a participat la această celebrare a cărții.

Tradiție și modernitate

se termină cu mesajele Florei - romanca stabilită la Los Angeles, care a trecut printr-o experiență israeliană, - către fosta ei colegă de școală și prietenă din România, locuind la Beer-Sheva. Primul - un apel telefonic, al doilea - un aviz postal. Apoi *construcția* romanescă: reacțiile sufletești, valorificarea unui detaliu sau altul, prim-planurile și planurile secundare, peisagistica, nucleeele epice. Pe urmă, *amestecul de stiluri*: reportaj, poem, analiză psihologică ș.a. Poate, subtitlul romanului ar putea fi *metamorfoze*. Fiecare protagonist capătă viabilitate prin devenirile sale. Este foarte multă tinerete în carte. O tinerete deloc ferită de griji; o tinerete fără romantisme, pentru că viața, în Israel, e prea dură ca să lase loc visărilor. O tinerete în care domină pofta de viață; mai puternică, poate, datorită umbrei amenințătoare a morții pândind în orice moment. Să nu uităm viețile atâtor tineri murind ca Israelul să trăiască. Există în toată proza *Madeleine Davidsohn* un acut simț al modernității. Devenirile privesc atât eroii cât și tendințele general-sociale. Sunt puse sub reflector mutațiile de mentalitate. „Pe vremea mea, obișnuia să spună [bunica], nu era nici televizor și nici la cinema nu mergeam chiar toată ziua. Pe vremea mea, deschideai o carte...”. Modernitatea nu înseamnă că tradiția e uitată: „În sala de mese, diriginta clasei ei [a Marei], aplecă deasupra lumânărilor, îngâna rugăciunea de Șabat, acompaniată în surdina de murmurul fetelor. «Binecuvântat fii, Doamne, că am ajuns clipa aceasta, să aprindem lumânările de Șabat. Amen.» «Amen. Șabat Șalom», a răspuns corul”. O carte pur și simplu bună.

IULIA DELEANU

IASI,
9-11 octombrie
2006

În fiecare toamnă, în miez de octombrie, Iașul devine o „cetate a cărții” datorită organizării, de către Biblioteca județeană „Gheorghe Asachi”, a Salonului Internațional de Carte Românească. Salonul transformă Iașul și într-o „cetate a prieteniei”, deoarece adună în jurul său creatori de carte românească din diverse colțuri ale lumii, înfrățiți prin limba română. Anul acesta, Salonul - trecut de „copilărie” și „adolescență” și ajuns în plină „tinerete” la a 15-a ediție - s-a bucurat de prezența unei importante delegații a Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Israel, compusă din *Francisca Stoleru*, *Madeleine Davidsohn* și *I. Știru*, scriitori ce au strâns legături cu țara natală, cu colegii și prietenii de aici. La deschiderea oficială a Salonului, scriitorul și publicistul *I. Știru* a prezentat cuvântul de salut al Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Israel. La rândul său, scriitorul *Valeriu Stancu*, președintele filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România, a dat citire scrisorilor de salut transmise Salonului de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului la București, și de scriitorul *Shaul Carmel*, președintele Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Israel. Printre cele aproape 118 cărți și 12 reviste, lansate în cadrul Salonului, s-au numărat și volumele *Cerul de sub pământ*,

Salonul Internațional de Carte Românească și oaspeții săi israelieni

de *Shaul Carmel*, *Cu haina ruptă și pantalonii de aceeași culoare*, de *I. Știru*, *Bulevardul Tomis*, de *Francisca Stoleru* (apărute la Editura Cronica din Iași), și *Femeile nopții*, de *Madeleine Davidsohn* (apărut la Editura Fundației Culturale Libra din București) - prezentate de prof. univ. *Alexandru Husar*, scriitorul *Valeriu Stancu*, prof. univ. *Odetta Cauffman Blumenfeld*, poetul *Dorin Popa* și editoarea *Daniela Tomescu*.

La Masa rotundă cu tema „Scriitorii de limbă română din Israel la Salon”, moderată de *Francisca Stoleru*, ca și la lansările menționate anterior, au participat numeroși scriitori, editori, bibliotecari și cititori interesați de activitatea Asociației Scriitorilor Israelieni de Limbă Română și de viața culturală din Israel. Timp de câteva ore, s-au depănat amintiri, s-au purtat dialoguri, s-au împărtășit experiențe și proiecte de viitor, s-au solicitat și s-au acordat autografe și, mai ales, s-a creat o punte de legătură între toți cei ce iubesc cartea scrisă în „dulcea limbă românească”.

La încheierea Salonului, juriul, condus de criticul *Ioan Holban*, a acordat 24 de premii, printre care am remarcat Premiul „Relații culturale”, acordat scriitorului *I. Știru* pentru cartea de amintiri despre ieșeni și note de călătorie, *Cu haina ruptă și pantalonii de aceeași culoare*, și Premiul „Mihail Sadoveanu” pentru proză, acordat scriitoarei *Madeleine Davidsohn* pentru romanul *Femeile nopții*. Salonul a prilejuit membrilor Comunității ieșene ocazia de a-i întâlni pe scriitorii israelieni și de a participa alături de ei la sărbătoarea cărții românești de pretutindeni, desfășurată la Iași în perioada 9-11 octombrie 2006.

MARTHA EȘANU

Jurnal II, de Mihail Sebastian

Note și comentarii din publicistica anilor 1927-1945

În ciuda unor proteste, *Teșu Solomovici* și-a intitulat antologia de articole și adnotări ale lui Mihail Sebastian *Jurnal II*, încercând să demonstreze că volumul are o valoare documentară echivalentă cu aceea a *Jurnalului* publicat în 1995 la Humanitas, sub îngrijirea lui Leon Volovici ș.a. Eugen Simion a agreeat acest demers și a scris o prefață elogioasă. *Jurnal II* sau „Jurnal indirect” se referă la perioada 1927-1945 și conține publicistică, note, comentarii demne de tot interesul. Vom începe cu o notă bizară, chiar cu un an mai devreme de perioada anunțată: „Lipsit de distincție sufletească, elevul de liceu înjură, joacă fotbal și e antisemit” (6 august 1926). Viziunea lui Sebastian este globalizantă: „Senin și senil, secolul XIX sfârșea târând, estompată și minoră, grandilocvența începuturilor sale - revoluția cea mare și epică a lui Napoleon”. Este o prevestire a apropierei unui război mondial pornit de falsul Napoleon, numit Adolf Hitler? Posibil. Este amintit Pamfil Șeicaru, care îi numea pe tineri, „generația violenței”. Sebastian le ia apărarea, îi numește „dezabuzăți”. Ce-l apropia pe Sebastian de contestatarii unei democrații liberale abia înfiripate? Greu de răspuns. Totuși, marea pasiune a lui Sebastian este literatura. El urmărește cu atenție, extrem de critic orice apariție, orice „modă”, stil, manieră. A fost unul dintre cei mai competenți și subtili comentatori ai vremii sale. Multe fraze sunt aforistice, aplicate exact pe fenomenul cercetat. Cum îl vede Sebastian pe Arghezi? „Cel mai autentic umorist român... Cel mai puțin intelectual dintre scriitorii actuali”. Arghezi era admirat și detestat de mulți. Despre Proust: „o halucinantă goană după adevăr”. Sebastian, care vizitase Parisul, avea și o solidă cultură franceză. În 1932, ziarul aduceau știri despre ascensiunea lui Hitler, iar Sebastian preia o notă comică: „În orașelul Hanau s-a născut Heinrich Gruber, un robust hitlerist”. Era vorba de un bebeluș. „Omul este un dobitoc de o naivitate supremă”, notează scriitorul, cu amărăciune. Rinocerizarea Europei, a României începuse pe căi abia sesizabile. Dintr-un manual școlar: „Eminescu era un român verde de tip carpatin”. Curat Caragiale! În alt loc, el își exprimă admirația pentru *Maitreyi* a lui Mircea Eliade, cu care era prieten (6 mai 1933). Practic, notele se încheie în 1940. Partea politică nu ocupă un loc important în carte. Este vorba de literatură. Un valoros document literar. (B.M.M.)